

Subject Code : QDB-42

**ભૂગોળ (મુખ્ય પરીક્ષા)
(Gujarati Medium)**

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 200

- સૂચના : (1) પ્રશ્નપત્ર A, B અને C વિભાગમાં છે, પ્રત્યેક વિભાગમાં લખવાના પ્રશ્નો તથા તેના ગુણ આપવામાં આવેલ છે.
- (2) પ્રત્યેક વિભાગમાં પ્રશ્નોના જવાબ એક સાથે – સળંગ ક્રમવાર જવાબવહીમાં લખવાના રહેશે. તેમજ એક વિભાગના પ્રશ્નોના જવાબ સાથે બીજા વિભાગના પ્રશ્નોના જવાબ લખવા નહીં. જો આ રીતે એક વિભાગના પ્રશ્નોના જવાબ સાથે બીજા વિભાગના પ્રશ્નોના જવાબ લખેલા હશે તો તે તપાસવામાં આવશે નહીં.
- (3) વિભાગ A, B અને C માં ના પ્રશ્નોના જવાબ નિર્ધારિત શબ્દોમાં લખવા.
- (4) જો અંગ્રેજી ભાષામાં આપવામાં આવેલ પ્રશ્નો અને તેના ગુજરાતી અનુવાદમાં તફાવત જણાય તો, અંગ્રેજી ભાષાનો પ્રશ્ન તે માટે માન્ય ગણવાનો રહેશે.
- (5) ઉત્તર અંગ્રેજી અથવા ગુજરાતી બે પૈકી આપેલ વિકલ્પ આપેલ એક જ ભાષામાં લખવાના રહેશે. બંને ભાષામાં જવાબો એક સાથે લખી શકાશે નહીં.

વિભાગ-A

- સૂચના : (1) પ્રશ્ન ક્રમાંક : 1 થી 20.
(2) બધા જ 20 પ્રશ્નોના જવાબો લખવાના છે.
(3) દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.
(4) જવાબ આશરે 20 થી 30 શબ્દોમાં લખવા.

1. ખંડીય છાજલી એટલે શું ?
2. શા માટે રિક્ટર સ્કેલને મુક્ત માપ કહે છે ? તે ભૂકંપ કેવી રીતે માપે છે ?
3. વિપરીત સ્તરભંગ અને તિર્યક સ્તરભંગ એટલે શું ?
4. ચંદ્રગ્રહણ દરમ્યાન, તેના કારણે શું થશે – ગુરુત્તમ ભરતી કે લઘુત્તમ ભરતી ? સમજાવો.
5. કેટલીક વખત શા માટે ભૂકંપ દરમ્યાન ઉદ્દગમકેન્દ્રથી દૂર આવેલા વિસ્તારમાં ઉદ્દગમકેન્દ્રથી નજીક આવેલા વિસ્તાર કરતાં વધારે નુકશાન થાય છે ?
6. યુરેશીયન શીત ઘાસ ક્ષેત્રમાં કયા પ્રકારનો જૈવ-જથ્થો મળી આવે છે ?
7. વિશ્વમાં નવીન ઉષ્ણ પ્રાણી-પ્રદેશ (neo-tropical faunal (animal) region) કયા છે ? તેની લાક્ષણિકતાઓ ટૂંકમાં સમજાવો.
8. ગેબ્રો (Gabbro) એટલે શું ?
9. આપત્તિ-વ્યવસ્થાપન ચક્રના ઘટકો સમજાવો.
10. ભારતના આંતરપ્રદેશના (ખંડસ્થ) જળમાર્ગોના નામ જણાવો.
11. “કૃષિ દુકાળ” એટલે શું ?
12. “ડૂન્સ” (Doons) એટલે શું અને તે ભારતમાં ક્યાં જોવા મળે છે ?
13. ગીચતા અને વસ્તી વિતરણ વચ્ચેનો તફાવત આપો.
14. સમપોષક ગુજરાન (Sustainable Livelihood) ના મુખ્ય ઘટકો કયા છે ?
15. શા માટે અને કોને ભૂમધ્ય સમુદ્રની દીવાદાંડી તરીકે સંદર્ભ આપવામાં આવે છે ?
16. “જેટ સ્ટ્રીમ” (Jet Stream) એટલે શું ?
17. આઈપીસીસી (IPCC) એટલે શું અને તેની આબોહવાકીય બદલાવમાં મૂળભૂત ભૂમિકા શું છે ?

18. હિમાલયને શા માટે આબોહવાકીય વિભાજક કહે છે ?
19. એનડીએમએ (NDMA) ની શું ભૂમિકા છે ?
20. દ્વીપકલ્પીય (Peninsular) ભારતમાં આવેલ જમીનોના નામ આપો.

વિભાગ-B

- સૂચના : (1) પ્રશ્ન ક્રમાંક : 21 થી 32.
(2) બધા જ 12 પ્રશ્નોના જવાબો લખવાના છે.
(3) દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.
(4) જવાબ આશરે 50 થી 60 શબ્દોમાં લખવા.
21. દ્વીપકલ્પીય (Peninsular) ભારતની સંરચનાત્મક ઉત્ક્રાંતિ ચર્ચો.
  22. ઈએનએસઓ (અલૂ નીનો-સર્ધન ઓક્સીલેશન) – ENSO (El Nino-Southern Oscillation) અને તેની ભારતીય આબોહવા ઉપર અસર સમજાવો.
  23. આબોહવાકીય સ્થિરતા અને અસ્થિરતા ઉપર વિવેચનાત્મક નોંધ લખો.
  24. સુનામી (Tsunami) એટલે શું અને ભારતમાં તેના શમન માટેની વ્યૂહરચના શું છે ?
  25. ફાટખીણ (rift valley) ની રચનાના પરિબળો અને ઢબ સમજાવો.
  26. શું બદલાતા અક્ષાંશ અને ઋતુ સાથે વાતાવરણમાં એકઠા થયેલા કાર્બન ડાયોક્સાઈડની પરિવર્તનશીલતા છે ?
  27. શા માટે જળધસારો ભરપૂર વરસાદ ધરાવતા પ્રદેશ કરતાં રણ આબોહવા ધરાવતા પ્રદેશમાં ઉગ્ર હોય છે ?
  28. ગુજરાતના કચ્છ પ્રદેશમાં અર્ધ-ગર્તસ્તરભંગ અને રીડજ ભૂરચના (Half Graben and Ridge Topography) સમજાવો.
  29. વરસાદના પ્રકારના નામ જણાવો અને ઉષ્ણતાનયનનો વરસાદ વિગતવાર સમજાવો.
  30. ગુજરાતમાં ખાદ્ય બનાવટના ઉદ્યોગ (Food processing industry) ના વિકાસના સંજોગો ચકાસો.
  31. શું ગુજરાતમાં ભૂ-આબોહવાકીય (geo-climatic) પરિસ્થિતિઓનો દુકાળ, ચક્રવાત અને ભૂકંપ વચ્ચે કોઈ સંબંધ છે ?
  32. ભારતના આર્થિક વિકાસમાં સુવર્ણ ચતુર્ભુજ (Golden Quadrilateral) નું શું મહત્ત્વ છે ?

વિભાગ-C

- સૂચના : (1) પ્રશ્ન ક્રમાંક : 33 થી 39.
(2) નીચેના 7 પૈકી ગમે તે 5 પ્રશ્નોના જવાબો લખવાના છે.
(3) દરેક પ્રશ્નના 20 ગુણ છે.
(4) જવાબ આશરે 200 શબ્દોમાં લખવા.
33. ગુજરાતમાં શહેરીકરણ અને પર્યાવરણને લગતાં મુખ્ય પડકારો સમજાવો.
  34. વિશ્વના આબોહવા વર્ગીકરણની થોર્નથ્વેટની રચનાની મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓ ચર્ચો.
  35. ભારતમાં ભૂ-ગતિશીલ અસરો (Geo-dynamic implications) અને ભૂકંપ પર ટીપ્પણી કરો.
  36. ભૂ-તકિત સંચાલનની વિભાવના શું છે અને તે ખંડોની ઉત્ક્રાંતિ સમજાવવા સારૂ કેટલી કાર્યક્ષમ છે ?
  37. શું ગ્રામીણ ભારતમાં જળ સંચાલનમાં પરંપરાગત શાણપણ અને રીત આધુનિક રીત કરતાં વધુ વૈજ્ઞાનિક અને લાભદાયી છે ? ચર્ચા કરો.
  38. ભારતની હાલની શહેરીકરણની નીતિ પર વિવેચનાત્મક વર્ણન કરો.
  39. “જૈવ-વિકાસ (eco-development) એ એક એવા પ્રકારનો વિકાસ છે કે જે આર્થિક રીતે નભી શકે, જૈવિક રીતે યોગ્ય અને સામાજિક રીતે પરિપૂર્ણ છે.” ઉપરોક્ત વિધાનને ભારતના સંદર્ભમાં સમજાવો.

Subject Code : QDB-42
GEOGRAPHY (Main Examination)
(English Medium)

Time : 3 Hours

Total Marks : 200

- Instructions :** (1) The question paper has been divided into three parts, **A, B** and **C**. The number of questions to be attempted and their marks are indicated in each part.
- (2) Answers of all the questions of each part should be written continuously in the answer sheet and should not be mixed with other parts' Answer. In the event of answer found, which are belongs to other part, such answers will not be assessed by examiner.
- (3) The candidate should write the answer within the limit of words prescribed in the parts **A, B** and **C**.
- (4) If there is any difference in English language question and its Gujarati Translation, then English language question will be considered as valid.
- (5) Answer should be written in one of the two languages. Write in the language (English or Gujarati) preference given by you. Answer should not be written in both the languages in the same paper.

Part-A

- Instructions :** (1) Question No. **1** to **20**.
- (2) Attempt all **20** questions.
- (3) Each question carries **2** marks.
- (4) Answer should be given approximately in **20** to **30** words.

1. What is "Continental Shelf" ?
2. Why is "Richter Scale" an open ended scale ? How does it measure earthquake ?
3. What is Reverse and Oblique Fault ?
4. During the eclipse of the moon, what it will causes-Spring Tide or Neap Tide. Explain.
5. Why do areas far away from the epicenter sometime experiences greater damage during an earthquake than areas closer to epicenter ?
6. What is type of bio-mass found in Eurasian Temperate Grassland ?
7. Where is the Neo-tropical faunal (animal) region of the world ? Explain its characteristic feature in brief.
8. What is "Gabbro" ?
9. Explain the components of Disaster Management Cycle.
10. Name the Inland Waterways of India.
11. What is "Agriculture Drought" ?
12. What are "Doons" and where they are found in India ?
13. Distinguish between density and distribution of population.
14. Which are the main components of Sustainable Livelihood ?
15. Why and what for the name of "Lighthouse of Mediterranean" is generally referred ?
16. What do you know about "Jet Stream" ?
17. What is IPCC and what is its basic role in climate change ?

QDB-42

3

P.T.O.

18. Why are Himalaya called “Climate Divider” ?
19. What is the role of NDMA ?
20. Name the soils found in Peninsular India.

Part-B

- Instructions :** (1) Question No. **21** to **32**.
(2) Attempt all **12** questions.
(3) Each question carries **5** marks.
(4) Answer should be given approximately in **50** to **60** words.

21. Discuss the structural evolution of Peninsular India.
22. Explain the ENSO (El Nino-Southern Oscillation) and its effect on Indian Climate.
23. Write critical note on atmospheric stability and instability.
24. What is Tsunami and what is its mitigation strategy in India ?
25. Elaborate on the forces and mode of rift valley formation.
26. Is there any variability in the concentration of carbon-dioxide in the atmosphere with changing latitude and seasons ?
27. Why is water erosion usually severe in desert climates than region that has abundant rainfall ?
28. Elaborate the “Half Graben and Ridge Topography” present in the Kachchh Region of Gujarat.
29. Name the types of rainfall and explain convectional rainfall in detail.
30. Examine the prospects of development of food processing industry in Gujarat.
31. Is there any relationship between geo-climatic conditions with drought, flood, cyclone and earthquake in Gujarat ?
32. What is the significance of the “Golden Quadrilateral” in the economic development of India ?

Part-C

- Instructions :** (1) Question No. **33** to **39**.
(2) Attempt any **5** out of **7** questions.
(3) Each question carries **20** marks.
(4) Answer should be given approximately in **200** words.

33. Explain major urbanization and environmental challenges in Gujarat.
34. Discuss the salient features of Thornthwait’s scheme of climate classification of world.
35. Comment on the Geo-dynamic implications and earthquakes in India.
36. What is Plate Tectonic concept and how it is capable to explain the evolution of continents and oceans ?
37. Whether the Traditional Wisdom and Techniques in water management are more scientific and beneficial than modern techniques in rural India ? Discuss.
38. Write a critical description of contemporary urbanization policy in India.
39. “Eco-development is a kind of development which is economically viable, ecologically sound and socially justified”. Explain the aforesaid statement with reference to India.